

KÜLÖNFÉLÉK.

Adatok kocsárdi Gálffy János életéhez.

Erdély története Báthory korszakának legkiválóbb államférfiai közé tartozik Gálffy János, ki mint író is figyelmet érdemel önéletírásáért. Mint politikusnak szereplése, Szádeczky Lajosnak Mária Krisztiánáról és Kovacsóczy Farkas kancellárjáról írott monografiáiból ismeretes előttünk; magán életviszonyairól azonban mindeddig csak annyit tudtunk, a menyői esonka önéletíratából meríthető volt s a mennyit még ezenkívül önéletíratának lelkes kiadói gr. Kemény József és Nagyajtai Kovács István összeszedhettek.¹ Kár azonban, hogy ez utóbbiak Gálffiról írott: „historiai bevezetés“-ükben forrást nem idéznek s így adataiknak tudományos ellenőrzése meg van nehezítve. Az alább következő adatok közlését éppen azért nem tartottuk feleslegesnek, mert alapul szolgálhatnak e kor kritikai történetéhez, habár általában véve ismeretlent nem tartalmaznak, még jóformán Gálffy életére nézve sem.

Az alább közlendő adatok Gálffy birtokügyeire vonatkoznak. Birtokairól önéletíratában maga Gálffy is említést tett: „Esmét ő nagyságának, — írja, — vöm oly kegyelmességét: Várad mellett ada négy falut, Váradon jó házat és jeles szőlőket. Ismét ő nagyságának vöm oly kegyelmességét: ajándékozá ő nagysága nékem Bolkácsot és Zsitvét, melyek szász faluk; bora, búzája, erdeje sok vagyon. Ismét ő nagyságának kegyelmessége lőn rajtam: adá énnekem Bolia (t. i. Bolya) kastélyát minden hozzátartozó jószággal, mely Boliához én is sok ezer forint ára jószágot vöttem.“² Kemény József gróf és Kovács István ezenkívül megemlékeznek még a

¹ Erdélyország történeti tára. Kolozsvárt, 1837. I. k. 73—77 l.

² Önéletírásában. Erdélyi tört. tár. I. k. 82 l.

*Marsinay Ferencz*zel kötött egyezkedéséről is, melynek értelmében tizenhat hunyadmegyei falut kapott.¹ Ez utóbbi egyezkedésre vetnek világot azok az okíratok, melyeknek eredeti példányai, miként Pálmay Józseftől közölt nemesi levél is (Erdélyi Múzeum 1903. jan. füzet), Gálffi Endre Udvarhely városi főjegyző birtokában vannak, — s a melyekről jelenleg szó lesz.

A már nem létező Marsinay család, melyből Nagy Iván szerint Hunyady János édesanyja, Erzsébet is származott,² — úgy látszik, már a XVI. század vége felé kihaló félben volt; legalább a szóban forgó Marsinay (némely oklevélben Morsinay) Ferencz a maga részéről családja oldalági leszármazottairól mit sem tudott. Ezért határozta el magát arra, hogy minden vagyonát³ átruházza Gálffi Jánosra, kihez talán baráti vonzalom kötötte, — de bizonyos feltételekkel. Az erről szóló oklevelet érdekessége miatt egész terjedelmében a következőkben adjuk:

Nos requisitores literarum atque literalium instrumentorum in sacristia sive conservatorio ecclesiae Albensis Transsylvaniae repositarum ac aliarum quarumlibet judicariarum deliberationum legitimorumque mandatorum exequentes. Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes quibus expedit universis: quod magnificus *Joannes Gálffi* de Kochiard, intimus cubicularius et consiliarius ill.^{mi} principis et dni dni *Christophori Bathory* de Somlio, vaivodae Transsylvanensis et Siculorum Comitibus etc. domini nostri gratiosissimi ab una, ac egregius *Franciscus Morsinay* de Rekestie partibus ab alia, coram nobis personaliter constituti, matura prius inter se deliberatione praehabita, sponte et libere sunt confessi, pariterque retulerunt in hunc modum. Qualiter annotatus Franciscus Morsinay animadvertens et in arcano mentis suae diligenter revolvens et considerans, status et conditio praesentis vitae suae quantis miseriis prematur, quantisque erummiis et calamitatibus sit obnoxia, praesentim ex eo, quod ipse in tanta imbecillitate et fragilitate animi sui propemodum omni humano praesidio poenitus orbatus sit et destitutus; *nec habeat aliquos fratres proximos aut consanguineos*, ad quos in adversis rebus suis directioneque et gubernatione bonorum suorum tuto confugere, opemque illorum sibi implorare posset, cum

¹ Erd. tört. tár. I. k. 75 l.

² Magyar családok. VH. k. 337 l.

³ A család hunyadmegyei birtokát legnagyobb részben II. Ulászlótól kapta 1516-ban. (Báthory Kristóf rendeletére (1580) kiadott káptalani átirat szerint.)

equidem illi etiam fratres proximi, vicini et consanguinei sui, quorum utpote opera et auxilio in omnibus rebus suis gerendis niti debebat, — universa bona sua, juraque possessionaria avitica, per varia consilia et intentiones, de manibus eiusdem abalienare, ipsumque eisdem bonis suis paenitus privare vellent et niterentur, potissimum autem, quod ipse in semine virilis sexus paenitus orbatum et destitutum fore se sentiat, nec habeat aliquem legitimum haereditatem, ad quem post mortem et decessum ejusdem reflexio et successio huiusmodi bonorum suorum legitime spectare et pertinere dinosceretur. Praeterea hocque, quod dictus Joannes Gálffy cubicularius post mortem et decessum suum (si ipsum in semine virili paenitus defecere contigerit), in praetactis bonis suis, juribusque possessionariis aviticis vigore donationis et collationis dicti ill^{mi} principis Christophori Bathory vaivodae Transsylvanensis et Siculorum comitis etc. legitimam successionem et reflexionem eorundem universorum bonorum suorum aviticorum de iure habere et sortiri posset. Itaque idem Franciscus Morsinay in tam calamitoso statu vitae suae singulari ope, auxilio et protectione ejusdem Joannis Gálffy fretus et confisus et ut ipsum in omnibus rebus et negociis suis factorem et protectorem suum merito fore agnoscere, opemque et auxilium ejusdem tuto semper sibi implorare posset, opera, consilio et intercessionem proborum et honestorum virorum, ratione universorum bonorum suorum, juriumque possessionarium aviticorum, tam scilicet ad praesens prae manibus suis habitorum, quam etiam apud manus alienas detentorum et existentium, cum eodem Joanne Gálffy cubiculario coram dicto ill^{mo} principe Christophoro Bathory, talem inter sese mutuam et reciprocam fecissent transactionem et compositionem perpetuo duraturam. Primo, quod idem Joannes Gálffy universa bona juraque possessionaria avitica, nec non domos curiasque nobilitares eiusdem Francisci Morsinay ab eodem quomodo-cunque et qualitercunque abalienata et dispersa, apud quorumlibet manus habita et existentia, propriis suis laboribus, fatigiis et expensis nomine et in persona eiusdem Francisci Morsinay jure mediante requirere, recuperare et reobtinere valeat atque possit. Dictus etiam Franciscus Morsinay universas literas et quaeque literalia instrumenta, factum videlicet praetactorum bonorum suorum tangentia et concernentia, pro requisitione et reobtentione huiusmodi bonorum suorum, manibus ejusdem Joannis Gálffy dare et assignare debeat, quarum vigore idem Joannes Gálffy eadem bona, juraque possessionaria de manibus alienis eliberare et reobtinere possit et valeat; quibus tandem eliberatis et reobtentis idem Joannes Gálffy cubicularius haeredesque sui et posteritates universae eisdem bonis, juriisque possessionariis reobtentis libere semper uti et frui queant atque possint. Verum enimvero, si interim idem Franciscus Morsinay (Deo sic volente) aliquos haeredes seu posteritates legitimas

in semine virili pro se suscipere et procreare posset et valeret, extunc habita prius cum eodem Joanne Gálffy super praemissis expensis, fatigiis et laboribus suis ad prosecutionem et reobtionem huiusmodi bonorum per eundem Joannem Gálffy expositis et erogatis recta et condecanti calculatione et supputatione, refusisque prius, et de pleno persolutis, eidem Joanni Gálffy huismodi expensis suis, eadem universa bona, juraque possessionaria reobtenta, dicti haeredes et posteritates eiusdem Francisci Morsinay legitimi, de manibus eiusdem Joannis Gálffy, pro sese recipere et rehabere possint et valeant. Casu vero quo, si ipsum Franciseum Morsinay (divino nutu sic volente) absque haeredum masculini sexus solatio ab hac luce quoquomodo decedere contingeret, extunc tam praetacta bona eiusdem Francisci Morsinay, nunc prae manibus suis habita, quam etiam alia universa bona juraque possessionaria, per ipsum Joannem Gálffy, modo praemisso iuridice obtenta et recuperata solum vigore praesentium literarum fassionalium in ipsum Joannem Gálffy cubicularium suosque haeredes et posteritates universas veluti legitimos successores eorundem bonorum totaliter et de pleno reflecti, redundari et derivari debeant atque possint. Ad quae praemissa et praemissorum singula firmiter et inviolabiliter observantes, idem Joannes Gálffy et Franciscus Morsinay personalibus ipsorum astantiis viva et clara voce sese mutuo obligarunt et astrinxerunt coram nobis ipso facto, prout obligarunt et astrinxerunt. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras fassionales sigillo huius Capituli Ecclesiae Albensis Transsylvaniae consignatas eidem partibus dedimus et emanari fecimus. Datum die dominico proximo ante festum beati Michaelis archangeli. Anno domini 1579.“ — (P. H.)

Gálffy Jánosnak Marsinayval kötött ezen egyezkedését Báthory Kristóf már néhány nap múlva, 1579. október 4-én megerősítette,¹ s majd Báthory Zsigmond² 1584. márczius 10-én, sőt az utóbbi már ugyanazon év márczius 10-én kelt rendeletében meghagyta a gyulafehérvári káptalannak, hogy Gálffyt a szokásos módon a Marsinay-féle birtokokba beigtassák,³ a mi valószínűleg meg is történt volna, ha Marsinay és Gálffy között újabb egyezkedés nem létesült volna. A gyulafehérvári káptalannak 1585. márczius elejéről való írata részletesen megismertet az ügygyel, melynek lefolyása a két utóbbi okirat kelte közt volt. Marsinaynak ugyanis,

¹ Eredeti oklevél papírra írva pecséttel ellátva, Kovachoczy Farkas kanczellár ellenjegyzésével, — Kristóf fejedelem sajátkezű aláírásával.

² Papírra írt eredeti oklevél, pecséttel ellátva, Zsigmond fejedelem sajátkezű aláírásával, az elébb említett kanczellári ellenjegyzéssel.

³ Papírra írt eredeti záró pecséttel ellátva, de aláírás nélkül.

mint az 1579-iki oklevélből látható volt, — nem voltak gyermekei, sem közeli rokonai („nec habeat aliquos fratres proximos aut consanguineos“), s azért összes vagyonát átruházta Gálffyra. Lehet azonban, hogy időközben tudomására jutott, hogy családjának oldalági leszármazottai is vannak, s másrészt pedig leánya születvén, — az átruházáson Gálffy beleegyezésével változtatott. Az indító ok a következő: „Nobilem puellam Catherinam filiam suam (ki mint más helyt írja: in capillis adhuc existens) a gravioribus et quotidie impendentibus fortunae incommodis eripere, eandemque etiam post decessum suum in aliquo quietiori statu et conditione relinquere contendens, ne scilicet eadem sub alienis tectis vitam omni subsidio destitutam degere cogatur et ne penitus ex eisdem bonis et iuribus possessionariis exclusa et privata esse censeatur“ stb. Ezért Gálffy tartozik Marsinaynak és leányának átadni Rekettyén egy nemes házat, negyvennyolcz jobbágytelket a hozzá valókkal „Praeterea tertiam partem omnium pratorum, terrarumque arabilium in territorio intraque veras metas possessionis Tothesd“; azután „tertiam similiter partem pratorum foenilium in convallibus Cziarna et Zool“; — „denique vineam in promontorio praetactae possessionis Dempsus“. Mindezeket Marsinay s leánya halálukig tartják birtokukban; ebben az esetben, valamint kihalás esetén Baresay András és János, Baresay Gáspár fiai s azok utódai öröklik a felsoroltakat, — kik talán leányági rokonai voltak Marsinaynak.

Az így megváltozott egyezkedést Báthory Zsigmond fejedelem 1585. május 1-én újra megerősítette s miként 1585. márczius 10-én kelt íratában, most is meghagyta a gyulafehérvári káptalannak, hogy igtassák be Gálffyt. Az eljárás több, hitelt érdemlő hunyadmegyei lakos részvéte mellett (kiknek nevei az okiratban felsoroltatnak) megtörténvén, a gyulafehérvári káptalan 1586. májusban kelt levelében már jelentette, hogy Gálffy Jánost Rekettye, Nyres, Albis, Chernisora, Merie, Zocz, Praehadistia, Lakur, Polien, Skey, Dempseus, Hatsesd, Thotesd, Pochienfalva, Petroz, Várhely s a Charna nevű vár birtokába, miután huszonöt napon át mindent részletesen megvizsgáltak, — bevezették és beigtatták.⁴

Dr. Lukinich Imre.

⁴ Báthory Zsigmond eml. levele a káptalani átíratban olvasható, mely utóbbi hártýára írott eredeti.